

Panoptik Sonrası Dünyada Küresel Hegemonyanın Sosyal Medya Üzerinden Değerlendirilmesi: Donald Trump Vakasının Betimsel Analizi

Evaluation of Global Hegemony in the Post-Panoptic World on Social Media: A Descriptive Analysis of the Donald Trump Case

Fikriye Çelik, Dr. Öğr. Gör., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, fcelik@cumhuriyet.edu.tr
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1633-0357>

Öz

Geleneksel toplum modelinde baskı aracı işlevi gören gözetim; modern dönemde gelişen teknoloji yardımıyla kurumsal nitelik kazanmış, modern çağı izleyen süreçte yeni iletişim teknolojileriyle uğradığı yapısal değişiklik sonucu gündelik hayata eklenmiştir. Gözetleme kültüründe görülen dönemsel değişimlerin kullanılan araçlarla ilgisi, gözetimde mekân olgusunu da vurgulamayı gerektirmektedir. Zira “mekân” ve “beden” arasındaki diyalektik ilişki gözetim aracının şeklini tayin etmektedir. Bugün küresel internet ağına bina edilen üçüncü mekânın insanı, kent mekânındaki “gözetim”den daha yoğun ancak eşliğinde gerçekleşen bir “denetim”e tabi tutulmaktadır. Foucault’nun “dispositif”inin küresel hegemonya altında kurulan yeni mekânda Bigo’nun “ban-optikon”u üzerinden işlevselliğini koruduğu hakikatine yaslanan bu çalışmada eski ABD Başkanı Donald Trump’a Kongre baskını sonrası yeni iletişim teknolojileri kapılarının kapatılması vakası

tartışılmaktadır. Yeni medyanın aracılık ettiği iletişim sürecinde Trump’ın sosyal medya hesaplarının kalıcı olarak kapatılması, kullanım amacıyla yöneldiği diğer iletişim platformlarının küresel uygulama marketlerinden kaldırılması vakasını dışlama ve ötekileştirmeye hizmet eden “ban-optikon” ve “deplatforming” kavramlarından yardım alarak anlamlı kılmak çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Nitel araştırma yöntemiyle gerçekleşen bu betimsel analizde amorf küresel hegemonyanın Donald Trump’ı sosyal medya üzerinden dünyanın gözü önünde dijital ablukaya alması modern ve sonrası gözetim kültürü etrafında değerlendirilmiştir. Bu bağlamda küresel eşikbekçiliğinin yürütüldüğü ağ mekânında marjinalleştirilerek varlık göstermesi engellenen Trump’ın platformsuzlaştırma stratejisi başta olmak üzere kullanılan yeni teknikler sonucunda sesinin kesildiği, suskunluk yapıtıyla karşılaştığı sonucuna varılmıştır.

Abstract

Surveillance, which functions as a means of oppression in the traditional social model, has gained an institutional character with the developing technology in the modern period and has been integrated into daily life as a result of the structural changes it has undergone with new communication technologies. The relationship between the periodic changes in the surveillance culture and the oppression apparatuses necessitates emphasizing the space phenomenon in surveillance. Because the dialectical relationship between “space” and “body” determines the surveillance apparatus. Today, the network society are subject to a more intense but consensual control than the surveillance in the urban space. In this study, which is based on the fact that Foucault’s “dispositif” maintains its functionality over Bigo’s “ban-opticon” in the new space established with global hegemony, the

case of closing the new communication technologies after the congressional raid to former US President Donald Trump is discussed. The purpose of the study is to understand the case of the permanent closure of Trump’s social media accounts and the removal of other communication platforms from the global application, with the help of the concepts of “ban-opticon” and “deplatforming”, which serve to marginalize. In this descriptive analysis, the amorphous global hegemony’s digital blockade of Trump over social media in front of the world was evaluated in the context of modern and post-modern surveillance culture. In this context, it has been concluded that sanctions have been imposed on Trump, whose voice has been silenced by being marginalized as a result of the new techniques used, especially the deplatformization strategy, in the network space where global gatekeeping.

Anahtar Kelimeler

Keywords

Ban-optikon, Sosyal Medya, Panoptikon, Deplatforming, Donald Trump
Ban-opticon, Social Media, Panopticon, Deplatforming, Donald Trump

Geliş Tarihi / Recieved: 19.06.2022, Kabul Tarihi / Accepted: 29.11.2022

Çelik, F. (2022). Panoptik sonrası dünyada küresel hegemonyanın sosyal medya üzerinden değerlendirilmesi: Donald Trump vakasının betimsel analizi, *Yeni Medya*, (13), 229-246, <https://doi.org/10.55609/yenimedya.1132767>

Giriş

Gözetim eski çağlardan bu yana toplum kültürü olmanın yanında iktidarın halkı denetleme yolu olarak da başvurulan bir uygulama olmuştur. Ne var ki bu kültürün sistematize edilerek kurumsallaşması kapitalizmin mümkün kıldığı teknik ilerlemelere bağlı gerçekleşmiştir. Din merkezli geleneksel toplumlardan miras bu gereksinim akıl odaklı modern toplumda sistemli bir örgüt şekline dönüşmüş; böylece gözetim somut nitelik kazanmıştır.

Gözetim ve denetimde esas vurguyu mekân üzerinde yoğunlaştırmak gerekmektedir. Zira “mekân” ve “beden” arasındaki diyalektik ilişki mekânın belirleyici rolüne ışık tutmaktadır. Dönemsel ihtiyaçlara cevap şeklinde ortaya çıkan mekân, içinde barındırdığı bedenin kalıplarının sınırlarını belirlemekte; bu sınır oluşacak toplumsal yapının hudutlarını çizmektedir. Modern öncesi dönemde olduğu gibi özne kimliğiyle değil iktidarın uygulama nesnesi şeklinde varlık gösteren insan bedeni modern ve sonrası dönemde de gözetlenmesi gereken bir meta kabul edilmiştir. Bu kabulün ilk kavramsal yansıması Bentham’ın (1785) “panoptikon”undan etkilenen Foucault’da görülmüştür. Foucault “gözün iktidarı”ndaki kesinlik, görünürlük, bilinirlik eksisinin; “iktidarın gözü”ndeki muğlaklık, görünmezlik, bilinmezlik artısına dönüştüğünden söz etmektedir. Geleneksel gözetimin yerini modern denetimin alması sosyo-ekonomik değişimlere uygun gözetleyen-gözetlenen kültürünün olduğu iktidar modelleri ortaya çıkarmıştır.

Konuşmanın ancak konuşmaya hak kazanmakla mümkün olduğu, söz söyleme hakkı tanınmayan kimsenin dönemin kamusal alanı agoranın dışında tutulduğu Antik dönemin seçkin-düşkün sınıflı yapısına bugün yaşanan enformasyon çağında da rastlamak mümkündür. Kamusal alanın yapısında başkalaşım gözlenmiş; ancak bedenin varlık ortaya koyabilmesinin mekânla irtibatı sona ermemiştir. Nihayet bugünün “seçkin”i siber mekânda ağırlanıp varlık gösterme ve konuşma imkânı bulan kullanıcı olurken; ağırdan uzak tutulan, mekâna alınmayan, ortama bir biçimde giriş yapıldıysa da konuşma fırsatı sunulmayan yahut sesi kesilen kullanıcı, “düşkün”ü temsil etmektedir. Bu sınıflı yapı modern dünyanın “biz-onlar” kutuplu doğasında olduğu gibi küresel dünyanın “küreseller-yereller” ayrımında yinelenmektedir. Heterojen bir görüntü çizip küreselleşmenin serbest dolaşım övüntüsünü sarsan düşkün/öteki; bütün teknolojik imkâna rağmen suskunluk sarmalından çıkamamaktadır. Zira dijital çağın ötekisi konumuna yerleşen kimse bu yeni mekânda platformsuzlaştırma stratejisiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu çıkmaz, geleneksel gözetim metaforu panoptikonun mekân sınırına takıldığı noktada yeni bir gözetim teknolojisinin varlığına delil olarak karşımızda durmaktadır. Bugün modernitenin ötekileştirme/dışlama/ayıklama pratiğinin “ban-optikon” üzerinden sürdürülebilirlik yakaladığı görülmektedir. Nitekim “ban-optikon” küresel çevreden dışlanıp ayrımcılıkla karşılaşan insan kategorileri oluşturmada teknolojinin araçsallaştırıldığı anlamına gelmektedir. Modern “panoptikon”, kapatılan öznenin mekândan çıkışını engellemeyi açıklarken; akışkan modern “ban-optikon”, yoğun güvenlik önlemleri eşliğinde korunan mekâna girişi kontrol etmeyi içerimlemektedir. Buna göre burada dışlanma korkusundan kaynaklı gönüllü bir suskunluktan çok dışlanmaya uğramaktan ileri gelen zorunlu bir suskunluktan söz edilmelidir. “Tıpkı bir sarmal sürecindeki gibi, bazıları toplumda bütünüyle baskın çıkana, bazıları da kamu sahnesinden tamamen silinip ‘dilsiz’ kalana dek” (Neumann, 1998: 30) süren bu “küresel suskunluk sarmalı” hegemonik bir sürecin işlediğini düşündürmektedir.

Bilindiği gibi gücü rıza ile birleştiren hegemonyanın küresel dünyada kurulumu zamansız ve mekânsızlıkla karakterize internet üzerinden sağlanmaktadır. Bugün enformasyon çağının ağ mekânında hayat süren insanlık, iktidar tarafından özneye kabul ettirilmesi imkânlar dâhilinde olmayan baskı unsurlarına herhangi bir güç ya da zor kullanılmadan rıza göstermektedir. Bu bağlamda Foucault’nun “dispositif”lerine sanal mekânda da rastlandığı hakikatiyle beraber

müdahale aracı olarak Bigo'nun "ban-optikon"unun elverişli bir ortam sunduğuna odaklanan çalışmada, Kongre baskını sonrası eski ABD Başkanı Donald Trump'a bütün yeni iletişim kapılarının kapatılması vakasının normalize edilmesine yönelik nedenselleştirmede bulunmaktadır.

Yeni medyanın aracılık ettiği iletişim sürecinde Trump'ın sosyal medya hesaplarının kalıcı olarak kapatılması, kullanım amacıyla yöneldiği diğer iletişim platformlarının küresel uygulama marketlerinden kaldırılması olayını meşrulaştırma/normalleştirme merkezli bakış açısından uzak bir konumda değerlendirip ötekileştirmeye/dışlamaya hizmet eden "ban-optikon" ve "deplatforming" kavramlarından yardım alarak anlamlı kılmak/doğru okumak çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Nitel araştırma yöntemiyle gerçekleşen bu betimsel çalışmada amorf küresel hegemonyanın Donald Trump'ı sosyal medya üzerinden dünyanın gözü önünde dijital ablukaya alması modern ve sonrası gözetim kültürü bağlamında değerlendirilmiştir. Mikronun makro olanı temsil gücünden yararlanan bu araştırma yeni iletişim ortamlarının gücün rızayla bulunduğu noktaya temasının muhtevasını aydınlatma konusunda küçük bir katkı, yerinde bir çaba olmaya adaydır.

Güç ve Rıza: Hegemonya

Hegemonya; egemen sınıf değerlerini saf bilinç olarak kabul etmede ısrarcı olmamakla beraber hâkim ve tabi olma ilişkisinin, kendiliğinden gelişip hayatın bütünlüğünü oluşturan pratik bilinç olduğu iddiasında bulunmaktadır. Nitekim Gramsci'nin (1971) önermesinde "hegemonya" karşımıza "güç" ve "rıza" ortaklığı şeklinde çıkmaktadır. Onun için hegemonya, zoru bir zırh gibi kuşanan konsensüstür (Robinson, 1996: 628). Kavramın içerimlediği anlam ve serimlediği somut pratikte "kültür"ü öne çıkaran Gramsci'ye (1971: 506-508) göre modern dönemde egemen yapı politik toplumdan çok sivil toplumda yükselmektedir. Muktedir olanın çıkarlarıyla uyum gösteren bir toplum inşası kültürün yeniden yorumlanmasıyla gerçekleşmektedir. Gramsci'nin sivil toplumu; kimlik oluşumuna, ideolojik mücadeleye ve hegemonyaya mekânlık etmektedir (Okur, 2015: 143).

Hegemonya, toplumsal güç ilişkileri içinde egemen ve bağımlı sınıf arasındaki ilişkiden doğmaktadır. Kavram, tabi sınıfın bağımlılığını sürdürme adına hâkim sınıf tarafından verilen daimi mücadeleyi kapsamaktadır. Bu yönüyle baskı yerine ideolojik aygıtları önceleyen hegemonya salt zora başvurmadan toplum rızası kazanma yolu olarak kendini göstermektedir. Bu düşüncüyü Althusser'de (2002: 32-46) de okumak mümkündür. Onun teorisi baskı mekanizmalarının ideolojik aygıtlarla birlikte çalıştığı gerçeğini ideoloji merkezinde ve yeniden üretim çerçevesinde açıklamak üzerine kuruludur.

Hegemonyanın sürekliliğinde evrensel söylemlere ihtiyaç olduğu bilinmektedir. Buna göre dünya düzenini sağlayan modern ideolojinin modern sonrası dönemde değişen şartlara bağlı olarak rızaya dayalı güç geliştirip o döneme kadar korunan değer ve söylemleri uluslararası sistemin modeli haline getirmesi lüzum etmiştir. Bu bağlamda modernitenin merkez - çevre hiyerarşik yapısının küresel boyuta taşınması "mekân" ve "zaman"ı öncelikli aşılması gereken kısıtlar haline getirmiştir. Bu durum iktidar araçlarına sahip merkezi modern ötesi dönemde ortaya çıkan ekonomik ve teknolojik koşullara uygun bir denetim yolu bulmaya itmiştir. Zira Fukuyama'nın (1989) tarihin ve ideolojinin sonu kabul ettiği, Harvey'in (2010) zaman ve mekân sıkışması olarak gördüğü, Virilio'nun (2003) coğrafyanın sonu ilan ettiği "küreselleşme" Bauman'da (2017) "dünyanın kaderi"ne dönüşürken, yeni düzende yönetimden üretime kontrol alanları merkezini yitirmiş; ulusların sınırları yeni sınırsızlıkla tanışmıştır. Bu sınırdan azade merkezleşmiş yapı dünyayı moderniteye akışkanlık kazandıran "imparatorluk"la baş başa bırakmıştır.

Kapitalist modern Batılı sistem ulusüstü imparatorlukta bu kez hayatların üretilmesini merkeze taşımıştır. Bu bağlamda Hardt ve Negri'nin (2003: 50) sözünü ettiği imparatorluk kavramı ancak biyo-iktidar ve kontrol toplumu kavramlarının anlamı üzerinden açıklamaya kavuşmaktadır. "Zor"un "rıza"dan aldığı yardımla kurulan "denetlenebilir dünya"nın toplumsal yapısını şekillendiren iktidar paradigmasındaki değişim; üretim biçimi ve ilişkilerinden de söz etmeyi gerektirmektedir. Nitekim iktidarın beden kuşatmasında kullandığı teknikler kapitalist süreçlere eşanlı gelişmiştir. Ekonomi merkezli siyasal ideoloji; üretim örgütlenmesinde merkezîyetçi, otoriter yapıyı terk ederek esnek üretim ve birikimi avantaja çeviren sosyo-ekonomik dönüşümü gerçekleştirmiştir. Yeni kapitalizm hiyerarşik gözetimden uzak tuttuğu kitleleri esnek denetimle tanıştırmak baskı altında olduğunu kanıksayan hayatlara dönüştürmüş; bu yolla küresel hegemonyayı sağlamıştır. Ürünlerin üretilmesinden hayatların üretimine geçiş insan için dramatik bir dönemin başlangıcını da işaret etmektedir. Zira ideolojik bir hegemonya olarak kapitalizmde üretici güçlerin çeşitlenip gelişmesi ile kapatma teknikleri arasındaki ilişki dikkat çekicidir.

Ekonominin postmodernleşmesiyle görülen çağdaş (esnek) kapitalizm kendini yeniden üretmeyi mümkün kılacak iktidar alanlarını genişletmiş; bu sayede güç kullanarak egemen olma ihtiyacı rızaya dayalı hegemonyadan beslenme kolaylığına kavuşmuştur. Küresel sermayenin neoliberal köktenci politikalarla hayatın her a(la)nını hegemonik mücadele alanına çevirmesi, bu kavuşumun bir tür göstergesi kabul edilmelidir. Hegemonik sürecin de bir neticesi olarak neoliberal rejimin iktidar tekniğinin baskıcı olmaktan çok baştan çıkarıcı olduğunu söylemek zor değildir (Han, 2021: 40). Dijital çağı yaşayan insanın kendini, kendi özgürlüğünü imhası Han'ın (2021: 7) deyişiyle "estetik bir haz gibi" yaşanırken insan hayatı doğum ve ölüm arasındaki süreçte ticari sömürüye uğramaktadır. Bu rıza görünümü denetime eklenme, Bauman'da salyangoz benzetmesiyle anlama erişmektedir. Ona göre salyangozların evlerini sırtlarında taşıdıkları gibi yeni akışkan modern dünyanın insanı da kendi kişisel panoptikonunu kendi bedeni üzerinde büyütme ve taşımaktadır (Bauman ve Lyon, 2018: 73). Buna karşılık aynı insan somutlaşmamış baskının görünmezliği karşısında iktidar nesnesi konumunu tazelediğinin farkında olmaktan çok uzakta durmaktadır.

Küresel Hegemonya: Ban-optikon

Geleneksel toplum modelinin baskı işlevini üstlenen gözetim kültürü modern dönemde teknolojinin araçsallaştırılmasıyla kurumsallaşmış; bilişim teknolojilerinde kaydedilen mesafe gözetimi gündelik hayata iştirikmiştir. Modern öncesi dönemde simge ve sembollerin gözetimin parçası olduğu sürece yazının icadı önemli bir ivme kazandırmıştır. Böylece iktidar sahipleri için gözetim, uygulaması ve takibi kolay bir bütünsel pratiğe dönüşmüştür. Keza bilginin toplanması, kategorik biçimde kayıt altına alınması kodlama sisteminin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Bununla birlikte Giddens (2008: 66-71) geleneksel ve modern toplumların bütününde gözetlemeyi temel alan idari iktidarın var olduğunu hatırlatmaktadır. İdari iktidar, kontrolündeki mekânları yönetme yoluyla insan davranışlarının koordinasyonuna dayanmaktadır. Bu iktidar Foucault'da olduğu gibi Giddens'ta (2008: 66) da "insan faaliyetlerinin zamanlanması ve mekânlanması üzerindeki denetim" olarak anlam bulmaktadır. Giddens (2000: 14) denetimi saklama kapasitesi üzerinden açıklamaktadır. Ona göre saklama kapasitesi, gücü ortaya çıkaran temel bir unsurdur. Buradan hareketle matbaa başta olmak üzere zaman ve mekân birlikteliğini şart koşmayan her araçsal gelişmenin iktidar sahiplerinin gücünü destekleyip katladığını söylemek mümkündür.

Araçsal ve teknik aklın öne çıktığı kapitalizm merkezli bir görme biçimi ortaya koyan Marx da gözetlemeyi sistem üzerinden açıklayarak gözetimde yöntem vurgusunda bulunmuştur. Marx'ın (1909) emeğin denetimi çerçevesinde değerlendirdiği gözetim, Weber'in (2005) bürokrasi ve rasyonelleşmeye işaret etmesiyle modernitenin olağan parçası kabul edilmiştir. Gözetim olgusu üzerine ilk açıklamaları veren Marx ve Weber'in mekânsal kapatma düşüncesi etrafında birleştiği görülmektedir. Marx (1909: 466) Fourier'ın "ıslah edilmiş hapishaneler" olarak nitelediği fabrikada emeğin sermaye tarafından kuşatıldığı gerçeğine dikkat çekerken; onun "fabrika"sı Weber'de (2005: 123-124) "demir kafes"e dönüşmüştür. Weber, Marx'ın dolaysız biçimde kapitalist ilişkiler çerçevesine yerleştirdiği gözetim kültürünün yalnızca sermaye - işçi bağlamında değerlendirilmesine itiraz etmiş, fabrikanın sadece bir parçası olduğu modern yapıların varlığına değinerek olgunun eleştirisine katkıda bulunmuştur. Bu ilk görüşler modern kapitalizm merkezli gözetim kültürü değerlendirmesinin zorunluluğuna ışık tutmuştur. Küresel kapitalizmin insanı meta değeri olan nesne konumuna yerleştirmesiyle de gözetleme kültürü disipline etmekten çok denetlemeye yönelik bir seyir göstermiştir.

Kuşkusuz bu seyir gözetimin toplumsal bağlamına işaret etmektedir. Buna göre Foucault'nun (1992) "disiplin toplumu"nda gözetlenenin gizli bir bakış tarafından sürekli tehdit edilmesini içeren bir gözetim pratiği söz konusuysa, bugün Deleuze'ün (1992) "kontrol toplumu"nda kendini gizlemekten vazgeçen gözetleyen, gözetlenmeye razı kitlelere ulaşmaktadır. Gözetim kültüründe yaşanan dönüşüm "rıza"yı işaretlemektedir. Bu hakikat Gramsci'nin hegemonya kuramının kilit konusudur. Küresel hegemonik dünyadan söz edebilmek ancak zaman ve mekân gözetmeksizin izlenmeyi doğallaştıracak toplumların katkısıyla mümkün olmaktadır. Rızanın önem kazandığı gözetim bugün gözetlenenin de parçası olduğu bir katılımdan ibarettir (Lyon, 2013: 33). Bu çağda mahkûm faile dönüşmekte; efendi de köle de aynı kişiyi imlemektedir (Han, 2021: 25-33).

Gözetleme kültüründe görülen dönemsel değişimlerin kullanılan araçlarla ilgisi açıktır. Bu bakımdan gözetimde mekân olgusu vurgulanmayı beklemektedir. Zira "mekân" ve "beden" arasındaki diyalektik ilişki gözetim aracının şeklini tayin etmektedir. Toplumun sahip olduğu sığara göre iktidarın ihtiyaç duyduğu bilgi biçiminde değişim yaşanmaktadır. Bilgi ve iktidar arasında birbirini tamamlayan bir ilişki vardır; bu ilişki dolaylıdır. Foucault (2012: 35) iktidarın bilgiye bilginin de iktidara sürekli eklenildiğini düşünmektedir. İktidar mekanizması bilginin araçsallaştırılmasıyla hegemonyasını uygulayacağı insan tipi yaratma hedefine kilitlenmektedir.

Disiplin birey "imal etmektedir"; bireyleri kendine hem nesne olarak hem de icraatının aracı olarak veren iktidara özgü bir tekniktir. Bu, bizzat kendi üstgücüne bel bağlayabilecek muzaffer bir iktidar değil de; mütevazı, kuşkulu, hesaplı, ama sürekli bir ekonomi tarzının üzerinde iş gören bir iktidardır (Foucault, 1992: 214).

Egemen yapı tarafından kategorize edilen norma aykırı insanın tespit ve teşhisinde, Bentham'ın ortaya atıp Foucault'nun iktidar ilişkileri çerçevesinde anlamlandırdığı "panoptikon"un işlerliğinden söz edilmektedir. Bugün panoptikon metaforu, yöntem ve teknikte yaşanan değişimler neticesinde ortaya çıkan yeni formlar üzerinden gözetim kültürünün parçası olmayı sürdürmektedir. Mimari bir düşünce şeklinde ortaya çıkan panoptikon, esasında Bentham'ın hayalindeki iktidar uygulama biçimidir. On dokuzuncu yüzyılda devlete model teşkil eden bu mimari yapının ideolojik görüntüye kavuşması "zihin için zihin üzerinde iktidar uygulama biçimi" olmasından kaynaklıdır (Foucault, 2011: 135). Foucault'nun (2007: 72) değerlendirmeleri ışığında bir tür şema teorisi olmanın ötesine geçen "iktidarın her yerdeliği", bugünün panoptik sonrası dünyasına da damgasını vurmuştur. Nitekim teknolojiden yararlanarak elektronik anlamda zenginlik kazanıp sayborglaşan sabitlikler dünyası akışkanlıktan nasibini almış; disiplinler yeni mekânlara dağılmıştır (Bauman ve Lyon, 2018: 69).

Akışkan “cesur yeni dünya”nın ağ mekânında “iktidar işleyişinin bilgi nesnelere yarattığı, bunları ortaya çıkardığı, enformasyon biriktirdiği ve kullandığı da söylenmelidir.” (Foucault, 2012: 35). Bilişim teknolojilerinin şekillendirdiği yeni mekânda artı değeri kuşkusuz enformasyon oluşturmaktadır. Merkezleşmiş küresel dünyanın sorunsuz, sistemli işleyen fabrikası artık hem üretimin hem tüketimin aynı zamanda birikimin yapıldığı dijital ortamdır. Bu siberetik mekânın merkezini yitirmiş yönetimi; bir arada tutma yoluyla gerçekleşen gözetimin sınırlarını aşır, dağıtma yoluyla homojen yapı elde ederek gerçekleşen derin ve maskeli bir denetlemeye ulaşmaktadır. Yeni bir güç kullanımı yöntemine izin veren kent mekânı sınırlarından uzak bugünün siber uzayında Bauman’ın (2016: 74) da dediği gibi gözetleyen gözetlenenin işbirliğini kendi hesaplarının bir parçası kabul etmektedir. Bu işbirliği Bentham’ın çizdiği gözetleme şemasındaki kuleleri gereksiz/geçersiz kılmaktadır. Zira bugün dünya kendi kendisinin bekçisi olma konusunda istek gösteren insan modeli üretmiştir. Sanal dünyada var olmak, dünyanın hakikat temelinden kopmasını yadırgamamak, mahremini halka açık pozisyona getirmekte hızlı davranmak, her an ulaşılır olmaya katlanmakla tasvir etmenin zor olmadığı bugünün dijital insanı bu kanıyı doğrulamaktadır.

Yeni iktidar biçimleri üzerinden süreklilik kazandığı bilinen gözetimin, çağın merkezleşmiş uygulama alanında da kapatma pratiğinin bir benzerini sergilediğini söylemek zor değildir. Ne var ki küresel dünyada ortaya çıkan bu yeni biçim, gözetimden ziyade güvenlik teması kabul edilmektedir. Güvenlik hakkında bir meselde ayıklama işleminin tabiatıyla yürürlükte olduğu belirtilmelidir. Kent mekânı sakinleri modern devletin güvenlikleştirme politikalarının uygulama nesnesi olurken siber mekân sakinleri de küresel güvenliğin kapsamına girmektedir. Didier Bigo’da bu pratik “ban-optikon” kavramıyla açıklamaya kavuşmaktadır.

Bigo’ya göre küresel dünyanın en önemli gündemi başta sermaye, enformasyon ve insan olmak üzere meta kapsamında değerlendirilen unsurların yoğun akışkanlık gösteren hareketliliğini kontrol etmektir. Kuşkusuz buradaki kontrol mekanizması bütün meşruiyetini güvenlik eksenli endişe ortamının yükselmesinden almaktadır. Göçmenler çağı olarak görülen bugünkü küresel düzende gözetim teknolojisi kapatıp disipline etmekten çok dışlayıp etkisiz kılma pratiğine evrilmiştir. Zira giderek artan göç hareketleri korku ortamından yararlanan güvenlikleştirme politikalarının derinleşmesini beraberinde getirmiştir. Güvenlik merkezli politikaların küresel ölçekte uygulanabilirliği ise denetimsiz hareketliliğin önüne geçme şeklinde kendini göstermektedir. İnsanın serbest dolaşımı üzerinde artan bu denetim, küreselleşmenin akışkan meta olarak öne çıkardığı diğer unsurların başında gelen enformasyonu da kapsam altına almaktadır. Buna göre insanın, dijital çağda üçüncü mekân olarak tanımlanıp gerçek hayata eklenmesiyle ortaya çıkan ağ mekânında enformasyon akışını sağlayan faktör olduğu bilgisi ile enformasyonun hareketliliği üzerinde yoğun bir denetimin varlığı birlikte düşünüldüğünde gözetimin yeni formu daha anlamlı hale gelmektedir. Bu bağlamda yeni dünyada ayırma/dışlama/yabancılaştırma amacı bulunan ban-optik gözetim biçimi internet ve yeni teknolojilerin araçsallaştırılmasıyla karakterizedir.

Bigo’nun (2008) “ban-optikon” kavramında; Bauman’dan hatırladığımız ulus devletin “yabancı” isimlendirmesine sahip azınlığı güvenlik gerekçesiyle ayıklayıp iskartaya çıkardığı düşüncesi doğrulanmakla beraber dışlama pratiğinin ulus aşırı formda küresel mekâna taşındığı fikri yer tutmaktadır. Buna göre sistemin işleyişine zarar verdiği düşünülen, güvenilir bir tüketici profili çizmeyen yahut mahrem bilgilerini halka açık hale getirmeyen insan tehlikeli kabul edilip mekâna alınmamakta; bir şekilde ortama giriş yapıldıysa da koruma altında tutulan sınırlar dışına çıkarılmaktadır. Bu durum “dijital sınıflı toplum” yapısının varlığına delil oluşturmaktadır. “Yabancı” olanı dışarıda tutarak sistemin verimliliğini koruyan yapının sürekliliğini sağlayan aygıt

ise “ban-optikon”dur (Han, 2020: 73). Buradan hareketle ban-optikonu, küresel düzenin dışına itilen/dışında kalan kişiye uygulanıp onu ağ üzerinde dolaşım özgürlüğünden mahrum etmeye dayanan tekniklerin bir araya getirdiği genişlemiş bir gözetim fenomeni olarak nitelenmek mümkündür. Esasında bu mekânsal ayırım yabancılaştırma stratejisinden başka bir şey değildir. Zira Harvey’in zaman ve mekân sıkışması olarak tabir ettiği bu çağda “dışlanmışlığın göstergesi hareketsizliktir” (Bauman, 2017: 136-137).

Bauman’a (2018:78) göre ban-optik aygıtların temel görevi “uyumluluk sağlama konusunda isteksizlik belirtileri gösteren veya bu bağlayıcı kalıpları ihlal etmeyi planlayan bireyleri anında fark etmektir.” Burada altı çizilen henüz gerçekleşmemiş potansiyel davranış tespiti, “yasak” temalı gözetim biçimi olan “ban-optikon”un merkezinde yer tutmaktadır. Bu yönüyle ban-optikon şimdilik suçlu bulunmayan kişinin suçlu olduğuna ilişkin ön kabul geliştirme pratiği şeklinde bir görünüm ortaya koymaktadır. Buna göre bu mekanizma bir profil çıkarma ve tanımlama işlemidir. Böylece iletişim teknolojileri özelinde araç kabul edilen yeni teknolojiler, insanın rızasıyla katılımcısı olduğu küresel ağda gözetim kültürünü yaşatmakta/beslemektedir.

Donald Trump Vakasının Betimsel Analizi

Betimsel Analiz

Niteliksel karaktere sahip bu araştırmada betimsel analize başvurulmuştur. Değişen dönemsel ve toplumsal şartlar neticesinde ortaya çıkan olay ya da olguların doğru okunup anlaşılmasının bir yolunu sunan nitel araştırma yöntemi bu çalışmanın inceleme konusunu kendi bağlamında ele almayı sağlamıştır. Yönetimsel perspektifin öncelendiği bu çalışmada dijital toplumda görülen sosyal olaylara ilişkin bakış açısı kazandırma amacına yönelik tartışma yürütülmüştür. Tekil bir vakadan yola çıkarak bütüncül duruma ilişkin resim ortaya koymaya eğilen araştırmada kritik durum örneklemesine gidilmiştir. İncelenen somut sosyal gerçekliğin gerisinde durup saklı olduğu kadar yeniden okumayla anlamlılık yakalayan ve açığa çıkmayı bekleyen gözetim kültürünün neoliberal iktidar teknikleriyle yenilenen formlarına dikkat çekmek araştırmada öncelikli amaç kabul edilmiştir.

Duyusal analiz tekniklerinde köşe taşı kabul edilen betimsel çözümleme yıllar içinde esnek ve özelleştirilebilir olduğunu kanıtlamıştır. Sahip olduğu iki nitelik; tekniğin kullanılabilirliğine, geniş bir alanda yaygınlık kazanmasına, dolayısıyla uzun ömürlü olmasına katkıda bulunmuştur (Kemp, Hort ve Hollowood, 2018: 3). Tekniğin bu nitelikleri araştırmada tercih edilen yöntemin belirlenmesinde etkili olmuştur. Betimsel analizin gereği olarak çalışmanın ilk aşamasında araştırma sorularından, araştırmanın kavramsal ve kuramsal dayanağından hareketle çerçeve belirlenmiştir. Çerçeveye bağlı oluşturulan temalara uygun biçimde verilerin yorumlanması aşamasının ardından yer yer başvuru alan doğrudan anlatımlarla yorumların dayanaklara kavuşması amaçlanmıştır. Son aşamada ise kavramsal açıklamalara yaslanan bulguların anlamlandırılması sağlanmıştır. Bilindiği gibi betimlemeyle başlayan süreç verilerin neden - sonuç ilişkisi bağlamında değerlendirilmesiyle araştırmacıya yorum yetkisi de vermektedir. Nitekim bu çözümlemenin esas dikkati, ulaşılan bulguları düzenleyip yorumlayarak okuma sunma üzerine yoğunlaşmaktadır. Böylece açıklama yerine anlamlandırma çabası ortaya koyan araştırmacı betimlemelerden yardım alarak çıkarımda bulunma imkânı yakalamaktadır. Bu desende temel amaç verilerin yorumlanmasıyla inceleme konusuna ait özet bir betimleme bulunmaktır. Keza Corbin ve Strauss’un (2015: 12) önemine dikkat çektikleri betimsel analiz; ayrıntılı arka plan bilgisi sağlayan, bir olay ya da durumu açıklığa kavuşturan, kişilerin bu olayı nasıl deneyimlediklerini anlatmada işlevsel bir tekniktir.

Sosyal medyanın içinde bulunduğumuz çağı karakterize eden bir hakikat olarak gündelik hayata eklenildiği, söylemsel ve eylemsel pratiklerin icra alanı haline gelerek yeni dünyanın kamusal alanına dönüştüğü ve nihayet iktidar ilişkilerini düzenleyen bir mecra rolü üstlendiği gerçeğine yönelik açıklayıcı bir örnek ortaya koyması; Donald Trump vakasının inceleme kapsamına alınma gerekçesi olmuştur. Mikro olanın makroya uyarlanabilir olma ve tekil eylemlerin büyük ölçekli toplumsal yapı ve süreçlere bağlanabilir sonuçlar ortaya koyma durumunun mümkün olduğu bilinmektedir (Vaughan, 1992: 182-184). Bu durum geleneksel gözetim kültürünün dijital dünyada yenilenen araçlarla sürdürüldüğü düşüncesini Trump vakası üzerinden kanıtlama tercihinde etkili olmuştur. Zira sırasıyla betimleme, analiz ve yorumlama eylemlerini içeren araştırma neticesinde bu olayın ancak kuramsal açıklamalarla ilişkilendirilme sonucu anlamlı olduğu kadar genele ilişkin de bir çeşit prototip sunduğu düşünülmüştür.

Çalışmanın çerçevesini “ban-optik sosyal medya” kurarken temalarını “ban-optikon” ve “deplatforming” oluşturmuştur. Temalar bugünün dijital dünyasına uygun biçimde güncellenen gözetim tekniklerinin somut pratikteki yansımaları nedenselleştirmek bakımından önemli bulunduğu için seçilmiştir. Belirlenen temaların tanımlanmasının ardından inceleme konusu olay bağlamı içinde çözümlenmiştir.

Bu bağlamda çalışmada aşağıda verilen araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Küresel dijital dünyada gözetim kültürü güncellenen teknikler üzerinden mi sürdürülmektedir?
2. Eski bir gözetim fenomeni olan panoptikonun bu çağın ağ mekânında yenilenerek ban-optikon tekniğine dönüştüğünü düşünmek mümkün müdür?
3. Sosyal medya mecralarını yeni gözetim mekânları arasında saymak doğru mudur?
4. Ban-optikon kavramı sosyal medya ortamlarının özgürlüğün paradoksunu yarattığı gerçeğini aydınlatmakta mıdır?
5. Donald Trump vakasını ban-optikon etrafında okumak mümkün müdür?
6. Donald Trump’a uygulanan de-platforming ile ban-optikon arasında nasıl bir ilişki vardır?

Donald Trump Vakası

Donald Trump ve Joe Biden arasında geçen 59. ABD Başkanlık Seçimleri 3 Kasım 2020 tarihinde gerçekleşmiş; seçimi kaybeden mevcut Başkan Trump seçimlere hile karıştığı iddiasında bulunarak görevi devretmeyeceğini açıklamıştır. 20 Ocak’ta koltuğu Biden’a teslim etmesi beklenen Trump’ın seçimlerde oyların çalınarak usulsüzlük yapıldığı gerekçesiyle 6 Ocak 2021’de destekçilerini protestoya davet etmesi üzerine Washington DC’de toplanan kalabalık güvenlik bariyerlerini aşarak Kongre binasını basmış; baskın 5 kişinin ölümüyle sonuçlanmıştır (TRT Haber, 2021).

Yaşanan olayların ardından kamuoyunun gündemini komplo teorileriyle meşgul etmek ve beyanlarıyla Kongre baskınına sebep olmakla suçlanan Başkan Trump teknoloji şirketleri tarafından suskunluk yaptırımıyla karşılaşmıştır. Sosyal medya platformları seçim sonuçlarını tanımadığını ifade eden şiddet içerikli beyanları karşısında, bir dönem başkanlık yolunu açtığı Trump’ın bu kez hesaplarını askıya aldığını duyurmuştur. Facebook, Reddit, Instagram, Twitter, YouTube başta olmak üzere Snap, Twitch, Shopify, Paypal gibi uygulamaların aralarında

bulduğu teknoloji şirketleri yasağı uygulayan mecradaki yerini alırken Trump'a ait hesabı kalıcı olarak kapatan ilk platform Twitter olmuştur. "realDonaldTrump" adlı hesabı 'şiddete teşvik' gerekçesiyle askıya aldığı duyuran Twitter, seçim kampanya ekibinin 2,4 milyon takipçili 'TeamTrump' kullanıcı hesabını da kapatmıştır (AA, 2021).

Bugünün dünyasında kamunun gündemini belirlemede öncelikli sıraya yerleşen yeni medya ortamlarında bir kullanıcı hesabına sahip olmamanın tabiri yerindeyse hayat belirtisi göstermemek anlamına geldiği bilinmektedir. Özellikle büyük kitlelerin toplanma mekânı haline alan sosyal medya politikacılar için bir çeşit meydan kabul edilmektedir. Dolayısıyla dünyanın önde gelen teknoloji şirketlerinin Trump'ın hesaplarını askıya alması ya da kalıcı olarak kapatması, inceleme konusu olayın küresel hegemonya bağlamına yerleşik niteliğine göndermede bulunmayı gerektirmektedir.

Buradan yola çıkarak gerçekleştirilen betimsel çalışmada vakanın "deplatforming" ve "ban-optikon" temaları bağlamında incelenmesi gerekliliği açığa çıkmıştır. Buna göre Trump örneği üzerinden genelde internet özelde sosyal ağlar ve sosyal medya ortamlarında bulun(a)mama, bu ortamların sunduğu imkânlardan yararlan(a)mama bahsi; ancak neoliberal iktidar teknikleri çerçevesinde düşünüldüğünde anlamlılık kazanmaktadır.

Deplatforming

Çerçevesi "ban-optik sosyal medya" olan bu çalışmanın ilk temasını "deplatforming" kavramı oluşturmaktadır. Nitekim sosyal medya şirketlerinin Trump'a yönelik toplu dışlama girişimi deplatforming (platformsuzlaştırma/platformsuz bırakma) stratejisine dayanmaktadır. Platformsuzlaştırma genel hatlarıyla "tehlikeli" sınıfına dahil edilen kişi ya da grubun başta sosyal ağlar ve sosyal medya olmak üzere çevrimiçi mecralara erişiminin engellenmesi; böylece fikir beyan etme kapasitesinin reddedilmesini açıklamaktadır (Rogers, 2020). İlk olarak çevrimiçi aşırılık içinde ya da yanlış kimselerin tespiti için düşünülen uygulama zamanla "dijital sürgünün kapsamlı şekli"ne dönüşmüştür (Ingram, 2021). Zira sosyal medya üretici şirketleri ağ üzerinde kontrol mekanizması geliştirmiş, teknolojinin iktidar ilişkileri çerçevesinde araçsallaşmasına hizmet etmiştir.

Toksik davranış biçimi sergilediği iddia edilen çevrimiçi toplulukların kısıtlanmasını içeren platformsuz bırakma pratiği, internet-etkin medyadaki kamu kültürü kabul edilen normların sınırlarını aşan içeriklere yönelik bir panzehir olarak görülmektedir (Rogers, 2020: 214). Yanı sıra uygulamanın bir çeşit göçe zorlama yöntemi olduğu da düşünülmektedir. Ne var ki çokuluslu küresel sermayenin tekelinde bulunan sosyal ağlarda yeniden söz söyleme imkânı bulmak vaat edildiği kadar kolay olmamaktadır. Nitekim bir platformdan kovulan kullanıcının gideceği yer, çıkarıldığı ortamın da mülkiyetine sahip bir diğer platform olmaktadır. Esasında sarmalı oluşturan faktörün tam da bu tekel olduğu söylenmelidir. Kuşkusuz yasaklamayla birlikte gerçekleşen deplatforming, dışlama mantığına uygun şekilde çalışmaktadır.

Rogers'a (2020: 215) göre ana akım sosyal medyadan dışlanan kullanıcının çevrimiçi davranış için bundan sonraki durağı, alternatif mecra olarak dahi kabul edilmeyen "internetin karanlık köşeleri" olmaktadır. Buna göre nefret söylemi ve şiddete teşvikin önüne geçmede etkili bir strateji olduğu öne sürülen platformsuzlaştırma, söylem ve eylemlerin radikalleşmesiyle de sonuçlanabilmektedir. Zira platformdan çıkarma çabası kötü niyet ortaya koyduğu düşünülen kullanıcıları potansiyel aşırılık risklerine doğru itmek gibi bir sonuç doğurabilmektedir (Ali, vd. 2021: 1). Bu stratejinin insanları bölmeye yarayan yüksek sesli bir çan olarak değerlendirilebileceğini düşünen Ravindranathan (Bloomberg, 2021) politikadan sosyal uyuma toplumda köprü kurulması imkânsız uçurumlar yaratarak ortak zeminin daha fazla aşınmasına

yol açabileceğinden endişe duymaktadır.

Bu yeni kamusal alanın dışına iterek ötekileştirme beraberinde yabancılaştırılan kullanıcının radikalleşmesini getirmenin yanında sosyal ağlar ve sosyal medya özelinde teknoloji şirketlerinin söz hakkı tanıma(ma) hakemliği konumunu sabitlemekte/yeniden üretmektedir. Araştırmada bahse konu vaka üzerinden yürütülen yasak pratiği geliştirme eleştirisi; büyük teknoloji şirketlerine ifade özgürlüğü hakemliğine soyunma izin veren bu tür yasakların tehlikeli bir emsal oluşturduğu üzerine yoğunlaşmaktadır (Iyer, 2021). Bunun gibi tehlike vurgusuyla geliştirilen eleştirilerden birini sergileyerek yasal düzenleme çağrısında bulunan Florida Valisi Ron DeSantis'in "büyük teknoloji sansürlerinin egemen Silikon Vadisi ideolojisi lehine ayrımcılık içinde bulunarak kuralları tutarsız bir şekilde uyguladığı taktirde" sorumlu tutulmaları talebinde bulunduğu da hatırlanmalıdır. Talep üzerine Florida Mayıs 2021'de sosyal ağların politikacıları platformdan uzaklaştırmasını yasaklayan bir yasa çıkarmıştır (Thorbecke, 2021). Benzer şekilde Eylül 2021'de de ABD'nin Teksas eyaleti sosyal medya platformlarının kullanıcıları "siyasi görüşlerine göre" yasaklamasını yasa dışı hale getirmiştir. (BBC News, 2021).

Bahsi geçen kararlar yasakların yasaklanmasını içermekle birlikte sosyal medya şirketlerinin işgal ettiği özel konumu göstermek bakımından da önemlidir. Çalışmaya konu olan Trump'ın platformsuz bırakılma vakası bu konuma dikkat çekerek yasa düzenlemelerine kapı aralayan bir örnek olmuştur. Nihayet bugün iletişim ve etkileşimin ağ yardımıyla gerçekleştiği dijital dünyada bir politikacının halkla ilişkisinin sınırlandırılması hatta sonlandırılması olarak anlam kazanan bu olay, küresel tekelin hegemonyasını kanıtlayarak yeni teknolojilerin doğasına ilişkin ipucu olmuştur.

Ban-optikon

Teknoloji önderliğinde gelişen çağda yeni iletişim ortamlarının esas işlevini göstermek bakımından değerli olduğu görülen inceleme konusu vaka, sosyal medya şirketlerinin özgürlük vaadinin arkasındaki yaptırımcı rollerini aydınlatmaya elverişli bir örnek ortaya koymuştur. Bu bağlamda çerçevesini sosyal medyanın ban-optik niteliğinin oluşturduğu araştırmada öne çıkan bir diğer tema "ban-optikon" kavramı olmuştur.

Bilindiği gibi yeni dünyanın maskülen kamusal alanı kabul edilen sosyal medya mecraları varlık kazanmak ya da kaybetmek ikileminde söz savaşlarına meydan vermektedir. Savaşın tarafı olmaksızın ancak bu kamusal alanda varlık sergile(yebil)me, konuşabilme, eylemde bulunabilmeye bağlıdır. Bu bağlılık bir kapının varlığından söz etmeyi gerektirmekte; eşikbekçiliğinin işletildiği yapıya işaret etmektedir. Değerlendirmeye alınan vaka bu gerçeğin yakın tarihli net bir örneği olarak karşımızda durmaktadır. Nitekim Kongre baskını sonrası Trump'ın sosyal medya hesaplarının kalıcı olarak kapatılması dijitalleşen kamusal alana artık kabul edilmemek, kapıdan çevrilmek şeklinde okunmalıdır. Küresel eşikbekçiliğinin yürütüldüğü ağ mekânında varlık göstermesi engellenen Trump'ın bu denetimle sesi kesilmiştir. Böylece bütün dünyanın hem tanıklığında hem ortaklığında ötekileştirmeye hizmet eden ban-optik teknolojiler eski ABD Başkanı Donald Trump'ın marjinalleştirilerek dışlanıp silikleşmesine aracılık etmiştir.

Sözü edilen eşikbekçiliği Bigo'da "ban-optikon" üzerinden anlamını bulmaktadır. Ban-optikon kavramı ile bir çeşit öngörme biçimi olarak potansiyel davranışları göz önünde bulundurulmuş birtakım kişi ya da grupları dışlama, diğer tabirle profil oluşturma, üretilen normatif zorunluluklarla dışlanmayanları normalleştirme pratiği kastedilmektedir (Bigo, 2008: 35). Araştırmada ele alınan konu özelinde yeni biçim denetim mekanizmasını açıklamak adına başvurulan Bigo'nun "ban-optikon"u, Agamben'in "ban" önermesiyle Foucault'nun "optikon" düşüncesinden türemiştir. Bu türeyiş güvenlik eksenli bir bakışı talep etmektedir. Buna göre

gözetlemenin yasak anlayışına evrildiği noktada otokratik rejim ile demokratik yönetim eşitlenmektedir. Nihayet Batı'da seçilmiş hükümetler de halkın gözetimine olan bağlılıklarını derinleştirmiştir. Bu durum iktidarın her türünün öznelere tabi olmaya yönlendiren ya da zorlayan aygıtlar üretmekte usta olduğunu göstermektedir. Han'ın (2020: 22) fikirleri de bu kaniya eşlik etmekte; kutsal kabul edilen araçsal nesnelere iktidarı maddileştirip sabitleştirdiğini ortaya koymaktadır. Çağa hakim neoliberal iktidar tekniğinin de kutsadığı özgürlük nosyonu üzerinden özneyi yakalayıp egemenlik ilişkilerinin parçası kıldığına kuşku yoktur.

Dönemsel ve toplumsal değişimlere bağlı gelişip aynı zamanda dönemi ve toplumu değişime uğratan rejimlerin onu bir diğerinden ayıran niteliği şüphesiz üretilen egemenlik bilgisiyle ilgilidir. Bilindiği üzere insanın başında bekleyen "kılıcın iktidarı"ndan Foucault'nun "disiplin iktidarı"na geçişte üretim biçiminde yaşanan değişim dönüm noktası olmuştur. Endüstriyel üretimin makine merkezli anlayışı insan bendeni üzerinde denetimin sınırlarını zorlamış; manuel baskı otomatikleşerek kronikleşmiştir. Han'ın (2020: 29) vurgusundan anlaşılacağı gibi norma sokma, normalleştirme iktidarı olduğu bilinen disiplin iktidarı; özneyi norm, emir ve yasaklardan oluşan kural örgüsüne tabi kılarak bütün sapma ve anormallik bertaraf etme pratiği üzerine eğilmektedir. Bugün tanıklık ettiğimiz dijital rejimin sahip olduğu güç ise gözetim kültüründe bir devri kapatıp keşfedilen neoliberal iktidar tekniğiyle yeni bir devri başlatmasından ileri gelmektedir. Zira burada artık hegemonik bir sürecin işletildiği gözlenmektedir. Baskının yerini rızaya bıraktığı alan, normalize edilen yasakların görünmezliğe kavuştuğu alana denk düşmektedir. Richards'ın (2013: 1936) da dediği gibi gözetim çağı olarak isim kazanan bu dönem mümkün olan gözetim türlerinin kapsamı ve çeşitliliği insanlık tarihinde eşi görülmemiş bir boyuta ulaşmıştır. Son kırk yılda gündelik hayatta devrim niteliğine sahip dijital teknolojiler diğer taraftan hayatlar hakkında her zamankinden daha ayrıntılı kayıtlar ortaya çıkarmıştır.

Dijital çağın ağ mekânında toplanan bu veriler insanın çevrimiçi eylemleri üzerinden elde edilmekte; kayıtların sistematize edilip saklanması yeni teknolojiler aracılığıyla gerçekleşmektedir. Bu araçsallaştırma çağın denetim mantığını anlamak bakımından önemlidir. Keza geleneksel gözetim metaforu panoptikonun yenilenen formlarla devamlılığını sağlaması, ancak araç olarak kullanılan teknolojik nesnelere ve bu nesnelere beklenen denetime göre gerçekleşmektedir. Gözetim kültürünün dönemsel bir durağı olan "toplayarak gözetleme" uygulamasından "serbest bırakarak kontrol etme" pratiğine geçiş, denetim mantığında yaşanan dönüşümün bir sonucudur. Modern kent mekânında görülen kapatma hâkimiyetinden dijital mekânda gözlenen açma hâkimiyetine geçişte beden yerine ruhun denetlenmesi amaçlanırken; yoğun önlemlerle korunan ortamdaki çıkışları engelleme görevine sahip eski tekniklerin yerini korumasız görünen ortama girişleri yoğun olarak denetleyen yeni tekniklere bıraktığı görülmektedir. Bu bağlamda bu yeni denetim mekanizması ban-optikon olarak kendini göstermektedir.

Bigo'ya göre ban-optikon artık Bentham'ın panoptikonu değildir; bu bir yasaklama biçimidir. "Bu aygıt artık izleyicinin analitik bakışı altında hareketsiz bırakılan bedenlere değil; farklılık gösteren profillere, normlara ilişkin istisnailiğe ve hızla 'tahliye' etmeye dayanmaktadır" (Bigo, 2008: 37). Bu yargıya delil niteliği taşıdığı görülen Trump vakası; "kontrol edilemez olan"ın sistem dışı bırakılışına/tahliyesine "kontrol edilebilir olan"ın sessiz kalarak rıza göstermesinin bir örneğini vermiştir.

Ban-optikonun öne çıkardığı profil oluşturma teknolojileri de aynı şekilde kimin denetlenip kime serbestiyet tanınacağını belirlemede kullanılıp hâkim yapıyı yeniden üreten aygıtlar olarak kabul edilmektedir. Ban-optikonun işlevselliği "a(r)tık"/"ıskarta" tanımlamasına uğrayanları geriye kalan "değerli"lerden ayıklayarak uzaklaştırma becerisiyle ilgilidir. Bu dispozitif, "anormalliklerin" uzay ve zaman dışına çıkılarak uzaktan yönetilmesidir. Yine Bigo'nun (2008:

37) tabiriyle bu, “huzursuzluğun yönetimi konusunda profesyonellerin alanına dayanan” bir müdahale aygıtıdır.

Ban-optikon şemasının stratejik işlevi bir azınlığın profilini ‘istenmeyen’ olarak çıkarmaktır. Ban-optikonun üç özelliği vardır: liberal toplumlar içerisinde istisnai bir güce sahiptir (olağanüstü haller rutinleşmiştir), profiller çıkarır (gelecekteki olası davranışlarından korkulan bazı grupları ve tedbir olsun diye dışarıda bırakılmış insan kategorilerini ötekileştirir) ve dışlanmayan grupları normalleştirir (malların, sermayenin, bilginin ve insanların serbest dolaşımına inanılmasını sağlar) (Bauman ve Lyon, 2018: 76).

Ban-optikonun üç temel özelliğini yansıtmaya yönüyle kayda değer bulunarak çalışmaya taşınan Donald Trump vakası küresel sisteme gömülü şiddetin son örneği olarak karşımızda durmaktadır. Kuşkusuz yapısal şiddet; imkân ve kaynakların eşit dağıtımını engelleyen bir sistemden, bir yoksunlaştırma/yoksullaştırma olumsuzluğunun varlığından doğmaktadır (Han, 2016: 83). Araştırma kapsamında incelenen olay; yeni kamusal insana iletişim fırsatı sağlayan, söz hakkı tanıyan teknolojilerin tanıyıp kabul etmek olduğu kadar tanımayıp yok saymak üzerine kurulu bir yapı inşa ettiği gerçeğini dillendirmiştir. Bu yapının profil çıkarma teknolojileri neticesinde korunaklı olmayı başardığı da belirtilmelidir.

Bilindiği gibi Trump’ı davranışlarından korkulup gelecekte yaşanması muhtemel tehlikenin kaynağı kabul ederek dışarıda bırakılanlar kategorisine alma pratiği ortaya koyan aygıtların kontrolündeki süreci başlatan, Twitter’ın 7 Ocak 2021 tarihli kararı olmuştur. Şirket tarafından yapılan açıklamada Trump’tan üç tweetini silmesi istenmiş; içerikler silinene kadar hesap paylaşımına kapatılmıştır. Şiddet içerikli paylaşımlara devam etmesi halinde Trump’a ait hesabın kalıcı olarak askıya alınacağını da bildiren Twitter’ın başlattığı yasak pratiğini diğer küresel teknoloji şirketlerinin açıklamaları takip etmiştir. Twitter’a ilk destek Facebook’tan gelmiş; Trump’ın Facebook hesabının yanında Instagram hesabı da kapatılmıştır. Yeni medya şirketlerinin konuya ilişkin kararlarının birbirini takip ettiği süreçte Snap de yasak koyan uygulamalara eklenmiş; hesabı askıya almanın yanı sıra diğer platformlardan farklı olarak Trump’la ilgili içeriklerin keşfette öne çıkarılmayacağını açıklamıştır. Ban-optik sürecin parçası olan Snap böylece platformsuz bırakma stratejisinin de net biçimde görünürlük kazandığı mecra olmuştur. Bu karar sonrası Trump tarafından oluşturulan içerikler öne çıkarılmayarak yalnız Trump’ın takipçilerine ve paylaşımlarını aratan kullanıcılara gösterilmiştir. Bu ve diğer yeni iletişim ortamlarının yanında Shopify’nin de yasak uygulayan platformlar arasında yer alması ise dikkat çekici bir diğer gelişme olmuştur. Çok uluslu e-ticaret şirketi Shopify; Trump’a ait shop.donaldjtrump.com ve Trumpstore.com gibi çevrimiçi mağazaları erişime kapatmıştır. Propaganda amaçlı ürün satışlarının da durdurulmasıyla Trump siyasal iletişimin en önemli araçlarından birini daha kaybetmiştir. Değerlendirilen vakadan elde edilen bu veriler, sosyal medya mecralarını yeni denetim mekânları arasında saymanın doğru olup olmadığı sorusunu da cevaplar niteliktedir.

Donald Trump küresel teknoloji şirketleri tarafından ambargoyla karşılaşmanın ardından yaptığı “bizi susturamayacaksınız” (AA, 2021) şeklindeki açıklama sonrasında “From the Desk of Donald J. Trump” isimli özel bir sosyal medya platformu kurmuş (TRT Haber, 2021); güç sahibi olma ile bilgi aygıtları üretimi arasındaki paralelliği dünyaya göstermiştir. Sosyal medya platformlarının kendisine sansür uyguladığı gerekçesiyle mahkeme yoluna başvuracağını ifade eden Trump’ın “yaşadığının sona ermesini, susturmanın durdurulmasını ve çok iyi bildiğiniz kara listeye, sürgüne ve iptale son verilmesini talep ediyoruz” (CNN TÜRK, 2021) yönündeki açıklaması esasında küresel dünya sürgününün, ağ ortamlarından dışlanmakla ve yeni dünyanın mekânı siber uzaya girişin yasaklanmasıyla gerçekleştiğini ortaya koyar mahiyettedir. Zira küresel dünyanın evrensel kapsayıcılığından hareketle buradaki sürgün başka bir mekâna ilticayla değil, varlık gösterecek herhangi bir alandan yoksun kalmakla ilgilidir. Ban-optikonun stratejik konumu tam olarak

küreseller - yereller kutuplu yapısında giderek daha azınlık hale gelen “yerel olmayı tercih eden” kişinin istenmeyen profil olduğunu ilam etme işlevinden ileri gelmektedir. Bauman’dan ilhamla bu dışarıda bırakma eylemi iskartaya çıkmakla sonuçlanmaktadır.

Iskarta ilan edilmek, gözden çıkarılabilir olduğunuz için gözden çıkarıldığınızı gösterir; tıpkı boş ve geri iadesiz bir plastik şişe ya da kullanılmış bir şırınga, alıcısı olmayan sevimsiz bir eşya, kalite uzmanlarının üretim hattından çıkarıp atıkları, standartlara uymayan bozuk bir ürün gibi. “Iskarta çıkarmak” deyimini “ihtiyaç fazlası”, “hurda”, “defolu”, “çöp”, “atık” gibi sözcüklerle aynı anlam dünyasını paylaşır (Bauman, 2018: 24).

Araştırma kapsamında değerlendirilen vaka kapitalizmde teknolojinin nasıl fetiş nesneye dönüştüğünü göstermek bakımından da ayrıca kıymetlidir. Küresel mekândan kovduğu öznenin gündelik hayattaki varlığını görünmez hale getiren bir güç olan teknoloji, yerleştirildiği özerk konum sayesinde kapitalist yapının dışında tutulmaktadır. Bu durum Lukács’ı (1971: 14) haklı çıkarmaktadır; zira kapitalist toplumdaki bütün fenomenleri saran fetişist yanılsamalar, gerçekliğin üstünü örtmeyi başarmaktadır. Bu sayede teknolojik gelişmelerin insan hayatında ele geçirdiği alan zorunlu gösterilerek somutlaştırılmaktadır. Fuchs (2020: 166) için de “teknolojik fetişizm, kapitalist teknolojinin doğal ve alternatifsiz görünmesini sağlayan bir ideolojidir.” Bu yönüyle yeni gözetim biçimi olarak ban-optikonun dispozitif, Fuchs’un teknolojik fetişizm tanımlamasıyla örtüşen bir görüntü vermektedir. Nitekim araştırmada bahse konu olayda da gözlemlendiği gibi şahitliği eşliğinde gerçekleşen ötekileştirme pratiğine karşı sessizliği tercih eden çağın dijital insanı, yeni teknolojilerin hayatın doğal akışı içinde konumlandığı yanılgısına kapılmakta; tahakkümü gizleyen hegemonik iktidar tekniklerinin direniş gerektiren yaptırımlarını sorguya kapatmaktadır.

Sonuç

Modern ve sonrası dünyada iktidar - özne ilişkisinin bilgiye sahip olmak üzerinden şekillendiği bilinmektedir. İktidar mekanizması dolaylı ve bağımsız biçimde bağlı olduğu bilgiyi araçsallaştırarak hegemonyasını uygulayacağı insan tipi yaratma konusunda mahirdir. İktidardan özneye yöneltilen gözetim, denetim ya da kontrol amaçlı bakış; dönemin şartlarına uygun biçimde değişmiş, dönüşmüştür. Gelişen teknoloji gözetlemenin perspektife olan bağımlılığını ortadan kaldırmış; eş mekân ve eş zamanlılığı geçersiz kılmıştır. Modern bir fenomen olan “panoptikon”, toplayarak gözetleme işlevini bakışın açısı engeline takıldığı noktaya kadar gerçekleştirme vaadiyle sınırlı kalırken; küresel dünyada göz hapsine alma yerini dağıtarak denetlemeye bırakmıştır. Biyopolitik rejimin psikopolitikaya evrildiği aşama gözetimin çeperlerinde yaşanan genişlemeyi işaret etmektedir.

Bedenin şekle girmesinden çok zihnin bakışa/kontrole maruz kalmasının olumluluğunu yükselten bu çağda küresele içkin şiddet “ban-optikon” yoluyla sürmektedir. Dijital psikopolitikanın ürettiği iktidar bilgisiyle oluşan psikolojik şiddet kolay uygulanan ve tahakküm kurana görünmezlik kazandıran bir baskıyı açıklamaktadır. Dışlama/ötekileştirme/yabancılaştırma pratiği olarak başvuru ban-optikon; gücün rızayla bulunduğu alanda çalışmaktadır. Gözetime kimin maruz kalıp kimin gözetlenmekten muaf olacağına ilişkin bilgi ortaya koyan ban-optikon, hegemonik küresel dünyanın resmini sunmaktadır. Zira rıza gösterdiği için dışlanmamakla ödüllendirilen tabi özne; bu işaretleyip ayırma işlevini normalleştirmekte, a(r)tık sınıfına gönderilen kimseyi marjinal kabul etmekte ve dışlamanın haklılaştırılmasını kolaylaştırmaktadır.

Çalışmada betimsel analizi gerçekleştirilen 3 Kasım 2020 tarihli 59. ABD Başkanlık Seçimleri sonrası dönemin Başkanı Donald Trump'a internet, sosyal ağlar ve sosyal medya mecraları olmak üzere çağın iletişim kanallarının kapatılması olayı; Bigo'nun "ban-optikon"unda görülen profil çıkarma teknolojilerinin bir çeşit tahakküm tekniği şeklinde iş gördüğünü kanıtlayan önemli bir vaka olarak tarihteki yerini almıştır. Bu vakada gözetim kültürünün uygulama nesnesi değişmezken dönemselsel şartlar olayın seyrini belirlemiştir. Buna göre sekizinci kıta olarak tabir edilen internetin her yerde ve her zaman erişime açık kapısının yeni kamusal alana özgürlük getirdiği düşüncesi sarsılmıştır. Nihayet modern sonrası dünyanın maskülen kamusal alanı sosyal medyada da eşikbekçiliğinin işletildiği gerçeği gün yüzüne çıkmıştır. Keza eşikbekçiliği; küreselin çıkarına hareket eden itaatkâr/uyumlu özneye genelde ağda özelde sosyal medya ortamlarında akışkan bir geçiş imkânı sunarken, düzen bozduğu gerekçesiyle aykırı ses kabul edilip atık muamelesi gören kişinin ağ mekânında serbest dolaşımını yasaklamaktadır. Buradan hareketle Trump olayını, çevrimiçi aşırılık içindeki kişinin kamusal alanda görünürlüğü azaltmak adına başvurulan deplatforming stratejisinin iktidar ilişkileri çerçevesinde nasıl araçsallaştırılıp "dijital sürgünün kapsamlı şekli"ne dönüştüğünü örnekleyen bir vaka olarak nitelemek zor değildir. Bu bağlamda küresel eşikbekçiliğinin yürütüldüğü ağ mekânında varlık göstermesi engellenen Trump'ın yeni gözetim teknikleri aracılığıyla sesinin kesildiği gerçeği görülmelidir. Zira ancak bu betimleme ve anlamlandırma çabası neticesinde "ban-optikon"un; meta sınıfına dahil edilen insanın profilini çıkarmak, hâkim yapının hegemonyasını sarsan kişiyi tespit etmek, işaretlenen kimsenin yeni kamusal alandan uzak tutulmasını sağlamak, haklı gerekçeler oluşturduğu dışlamaları toplumun kalanına kabul ettirmek işlevine sahip bir gözetim biçimi olduğu hakikati aydınlanmaktadır.

Sonuç olarak; çalışmada değerlendirme kapsamına alınan bahse konu somut yasak pratiğinin; tekil değerinden çok meydana geldiği çağa, çağın iktidar – özne ilişkisine ve neoliberal iktidar tekniklerine yönelik yakın dönem bir örnek olarak makro olanın görünümünü sergileme gücüne sahip olduğunun altını çizmekte yarar görülmüştür. Nitekim bu vaka özelinde gerek olayın ifadesi gerek yeni iletişim ortamlarının esas anlamı gözetim kültürü, iktidar ve iktidar aygıtları çerçevesinde çözümlenip yorumlandığında anlaşılmaktadır. Bu çalışmadan genelde ağın özelde internet-etkin medyanın araçsallaştırılma süreç ve tekniklerine ilişkin okuryazarlık kazanma etkinliklerine fayda sağlayan ufak fakat yerinde bir katkı olması beklenmektedir.

Kaynaklar

AA (2021, Ocak 9). Trump kendi sosyal medya platformunu kuracağını açıkladı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/trump-kendi-sosyal-medya-platformunu-kuracagini-acikladi/2104149>.

Ali, S., Saeed, M. H., Aldreabi, E., Blackburn, J., De Cristofaro, E., Zannettou, S. ve Stringhini, G. (2021). Understanding the effect of deplatforming on social networks. In 13th ACM web science conference 2021 (WebSci '21), June 21–25, 2021, Virtual Event, United Kingdom.

Althusser, L. (2002). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları* (Y. Alp ve M. Özışık, Çev.). İletişim Yayınları.

Bauman, Z. (2017). *Küreselleşme/toplumsal sonuçları* (A. Yılmaz, Çev.). Ayrıntı Yayınları.

Bauman, Z. (2018). *İskarta hayatlar/modernite ve safraları* (O. Yener, Çev.). Can Yayınları.

Bauman, Z. ve Lyon, D. (2018). *Akışkan gözetim* (E. Yılmaz, Çev.). Ayrıntı Yayınları.

BBC News (2021, September 10). Texas passes social media 'de-platforming' law. <https://www.bbc.com/news/technology-58516155>.

Bentham, J., P. Pease-Watkin ve Werret, S. (2016). *Panoptikon/gözün iktidarı* (B. Çoban ve Z. Özarslan, Çev.). Su Yayınları.

Bigo, D. (2008). Globalized (in) security/the field and the ban-opticon. In D. Bigo & A. Tsoukala (Editörler), *Terror, Insecurity and Liberty/Illiberal practices of liberal regimes after 9/11* (pp. 10-48). Routledge.

Corbin, J. ve Strauss, A. (2015). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Sage.

Cumhuriyet (2021, Mayıs 5). Trump'tan dev 'sosyal medya' hamlesi: Kendi platformunu kurdu. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/trumptan-dev-sosyal-medya-hamlesi-kendi-platformunu-kurdu-1833633>.

CNN TÜRK (2021, Temmuz 10). Trump sosyal medya devlerine dava açıyor. <https://www.cnntrk.com/teknoloji/trump-sosyal-medya-devlerine-dava-aciyor>.

Deleuze, G. (1992). Postscript on the societies of control. *October*, 59, 3-7.

Foucault, M. (1992). *Hapishanenin doğuşu* (M. A. Kılıçbay, Çev.). İmge Kitabevi.

Foucault, M. (2007). *Cinselliğin tarihi* (H. U. Tanrıöver, Çev.). Ayrıntı Yayınları.

Foucault, M. (2011). *Büyük kapatılma* (I. Ergüden ve F. Keskin, Çev.). Ayrıntı Yayınları.

Foucault, M. (2012). *İktidarın Gözü* (I. Ergüden, Çev.). Ayrıntı Yayınları.

Fuchs, C. (2020). *Communication and capitalism: A critical theory*. University of Westminster Press.

Fukuyama, F. (1989). Tarihin sonu mu?. *Dünya Solu/Güz '90*, 96-119.

Gramsci, A. (1971). *Selections from the prison notebooks* (Q. Hoare & G. N. Smith, Trans.). Lawrence & Wishart.

Giddens, A. (2000). *Tarihsel materyalizmin çağdaş eleştirisi* (Ü. Tatlıcan, Çev.). Paradigma Yayınları.

Giddens, A. (2008). *Ulus devlet ve şiddet* (C. Atay, Çev.). Kalkedon Yayınları.

Han, B.-C. (2016). *Şiddetin topolojisi* (D. Zaptçioğlu, Çev.). Metis Yayınları.

Han, B.-C. (2020). *Psikopolitika /neoliberalizm ve yeni iktidar teknikleri* (H. Barışcan, Çev.). Metis Yayınları.

Han, B.-C. (2021). *Kapitalizm ve ölüm dürtüsü* (Ç. Tanyeri, Çev.). İnka Kitap.

Hardt, M. ve Negri, A. (2003). *İmparatorluk* (A. Yılmaz, Çev.). Ayrıntı Yayınları.

Harvey, D. (2010). *Postmodernliğin durumu* (S. Savran, Çev.). Metis Yayınları.

Ingram, D. (2021, January 12). Does 'deplatforming' work? Trump's most extreme fans will find him, research says. <https://www.nbcnews.com/tech/internet/does-deplatforming-work-trump-s-most-extreme-fans-will-find-n1253906>.

Iyer, P. (2021, January 24). Is deplatforming the answer to countering hate-speech?. <https://www.orfonline.org/expert-speak/deplatforming-answer-countering-hate-speech/>.

Kalelioğlu, E. (2021, Temmuz 5). Donald Trump, 'Twitter'ın yenilenmiş bir sürümü gibi' görünen kendi sosyal medya platformunu açtı. <https://www.webtekno.com/donald-trump-kendi-sosyal-medya-platformunu-acti-h109491.html>.

Kemp, S. E., Hort, S., ve Hollowood, J. (2018). *Descriptive analysis in sensory evaluation*. John Wiley and Sons.

Lukács, G. (1971). *History and class consciousness* (R. Livingstone, Trans.). The Merlin Press.

Lyon, D. (2013). *Gözetim çalışmaları* (A. Toprak, Çev.). Kalkedon Yayınları.

Marx, K. (1909). *Capital: A critique of political economy. volume I: Book one: The process of production of capital* (S. Moore & E. Aveling, Trans.). Charles H. Kerr & Company.

Neumann, E. N. (1998). *Kamuoyu/suskunluk sarmalının keşfi* (M. Özkök, Çev.). Dost Kitabevi.

Okur, M. A. (2015). Gramsci, Cox ve hegemonya: Yerelden küresele, iktidarın sosyolojisi üzerine. *Uluslararası İlişkiler*, 12(46), 131-151.

Ravindranathan, P. (2021, February 2). Social media and the de-platforming dilemma. <https://www.bqprime.com/opinion/social-media-and-the-de-platforming-dilemma>.

Richards, N. M. (2013). The dangers of surveillance. *Harvard Law Review*, 126, 1934-1965.

Robinson, W. I. (1996). Globalization, the world system, and 'democracy promotion' in U.S. foreign policy. *Theory and Society*, 25(5), 615-665.

Rogers, R. (2020, January 13). Platforming, deplatforming & replatforming/following extremists around the internet. <http://opentranscripts.org/transcript/platforming-deplatforming-replatforming/>.

Thorbecke, C. (2021, May 25). Critics slam Florida's law banning big tech 'de-platforming' as 'unconstitutional'. <https://abcnews.go.com/Technology/critics-slam-floridas-law-banning-big-tech-de/story?id=77891650>.

TRT Haber (2021, Ocak 8). Kongre baskınında ölenlerin sayısı 5'e yükseldi. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/kongre-baskininda-olenlerin-sayisi-5e-yukseldi-545303.html>.

TRT Haber (2021, Temmuz 1). Trump'ın ekibinden yeni sosyal medya uygulaması. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/trumpin-ekibinden-yeni-sosyal-medya-uygulamasi-592540.html>.

Vaughan, D. (1992). Theory elaboration: the heuristics of case analysis. In C. Ragin ve H. Becker (Editörler), *What is a case? Exploring the foundations of social inquiry* (pp. 173-202). Cambridge University Press.

Virilio, P. (2003). *Enformasyon bombası* (K. Şahin, Çev.). Metis Yayınları.

Weber, M. (2005). *The protestant ethic and the spirit of capitalism* (T. Parsons, Trans.). Routledge.

Extended Abstract

Surveillance, which functions as a means of oppression in the traditional social model, has gained an institutional character with the developing technology in the modern period and has been integrated into daily life as a result of the structural changes it has undergone with new communication technologies in the period following the postmodern era. The relationship between the periodic changes in the surveillance culture and the oppression apparatuses necessitates emphasizing the space phenomenon in surveillance. Because the dialectical relationship between “space” and “body” determines the surveillance apparatus. Today, the people of the third space, which is built on the global internet network, are subject to a more intense but consensual control than the surveillance in the urban space.

Social media, which is characteristic indicator of the age we live in, has gained more and more importance in daily life, has become the exhibition area of discursive and operational practices, and therefore it has been accepted as the public space of the new world. As a result of this acceptance, it has assumed the role of being a medium that regulates power relations. The case of Trump was included in the research on the grounds that it is an explanatory example for this framework. The aim of the study is to show how this control is provided by the social media device through the case of Donald Trump.

This qualitative research is a descriptive analysis. As far as the research technique allows, the case discussed in the study was evaluated holistically and defined in detail; research questions were answered; In order to establish causality correctly, data sources were reached. The adaptability of the micro to the macro and the ability of individual actions to reveal results that can be adapted to large-scale social structures and processes have enabled the descriptive analysis technique to be chosen in this research.

Donald Trump claimed that the result of the 59th US Presidential Elections dated November 3, 2020 between Donald Trump and Joe Biden was manipulated, and refused to hand over the task to Biden, and invited his supporters to protest. On January 6, 2021, protesters gathered in Washington DC stormed the Congress building; 5 people died in the raid. President Trump, who was accused of preoccupying the public with conspiracy theories and causing a congressional raid with his statements, faced the sanction of silence by technology companies. Social media platforms announced that Trump suspended his accounts due to his violent statements stating that he did not recognize the election results. Social media platforms announced that Trump suspended his accounts due to his violent statements stating that he did not recognize the election results. Banned applications include companies such as Facebook, Reddit, Instagram, Twitter, YouTube, Snap, Twitch, Shopify, Paypal, et al.

This case is valuable in terms of demonstrating the essential function of new communication environments in the era of technology-led development. Social media channels, which are accepted as the masculine public space of the new world, point to the new surveillance culture and gatekeeping. This study refers to Didier Bigo’s concept of “banopticon” to explain this gatekeeping. As can be seen in the descriptive research, ban-optic technologies including deplatforming that serving to discriminate in the new space established under global hegemony led to the exclusion of former US President Donald Trump from the public sphere. This descriptive study justifies the profiling technologies featured by the “ban-opticon” as devices that reproduce the dominant structure by being used to determine who is to be supervised and who is to be released. Because in this case, Trump has been a representation showing what a person who is against the interests of global hegemony will experience. Accordingly,

it is not difficult to characterize the Trump case as a case that shows how the deplatforming strategy has been instrumentalized in the context of power relations and transformed into a “comprehensive form of digital exile”. Because, in fact, deplatforming is a technique applied to remove the online extremist from the public sphere; however, this technique was used as a means of marginalization by going beyond its purpose in this case. Undoubtedly, social media gave the opportunity to apply this discriminatory technique. Thus, it has been understood that the promise of freedom that global technology companies with social media channels hide behind their global interests is a hegemonic method.

As a result, it is useful to underline that this case has the power to reveal the appearance of the macro as an example of the age, the power-subject relationship, and the neoliberal power techniques rather than its singular value. As a matter of fact, the main meaning of both the case and the new communication environments is understood when it is analyzed within the framework of surveillance culture, power and power devices. It is expected from this study to be a small but appropriate contribution to the literacy activities related to the instrumentalization processes and techniques of the network in general and the internet-enabled media in particular.

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar Supporting-Sponsor Institutions or Organizations:

Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır. None

Çıkar Çatışması Conflict of Interest: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. None